

**FORSKNINGSPROSJEKTET "LANDSKAPSKUNNSKAP OG RESSURSFORVALTNING
I INDRE TROMS OG FINNMARK 2500 F.KR. – 1000 E.KR. (LARM)"**

ID 143694 Guovžadievvá, Karasjok k., Finnmark. Rapport fra utgravning 2012

**MARIANNE SKANDFER
INSTITUTT FOR ARKEOLOGI OG SOSIALANTROPOLOGI
UNIVERSITETET I TROMSØ**

UiT The Arctic University of Norway – 2018

Septentrio Academic Publishing

<http://septentrio.uit.no/>

Septentrio Reports, number 2, 2018

DOI: <http://doi.org/10.7557/7.4325>

ISSN: 2387-4597

Licensee UiT The Arctic University of Norway

This Open Access report is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0

International License: <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Innledning

I forbindelse med forskningsprosjektet "Landskapskunnskap og ressursforvaltning i Indre Troms og Finnmark 2500 f.Kr. – 1000 e.kr." (LARM) ble det sommeren 2012 foretatt utgravning av en lokalitet uten synlige strukturer på overflaten - ID 134692 - ved Gouvžadievvá i Karasjok kommune, Finnmark. Undersøkelsen foregikk i tidsrommet 18. – 21.06.2012, med undertegnede som feltleder og BA Linn K. Sachs, BA Tina Solbakken, MA Sidsel Bakke og MA Jon G. Blom, alle arkeologistudenter ved Universitetet i Tromsø, som feltassistenter. Målet med undersøkelsen var å få dokumentert funn, alder og eventuelle konstruksjoner på en av de mange åpne lokalitetene som prosjektet har påvist, og som i tid kunne befinne seg nær Kr.f. og "den funntomme perioden". I tillegg ble det foretatt kulturminneregistreringer i området omkring lokaliteten, som er ført i egen rapport (Skandfer 2012) og videresendt til Sametinget og Finnmark fylkeskommune for innlegging i Askeladden.

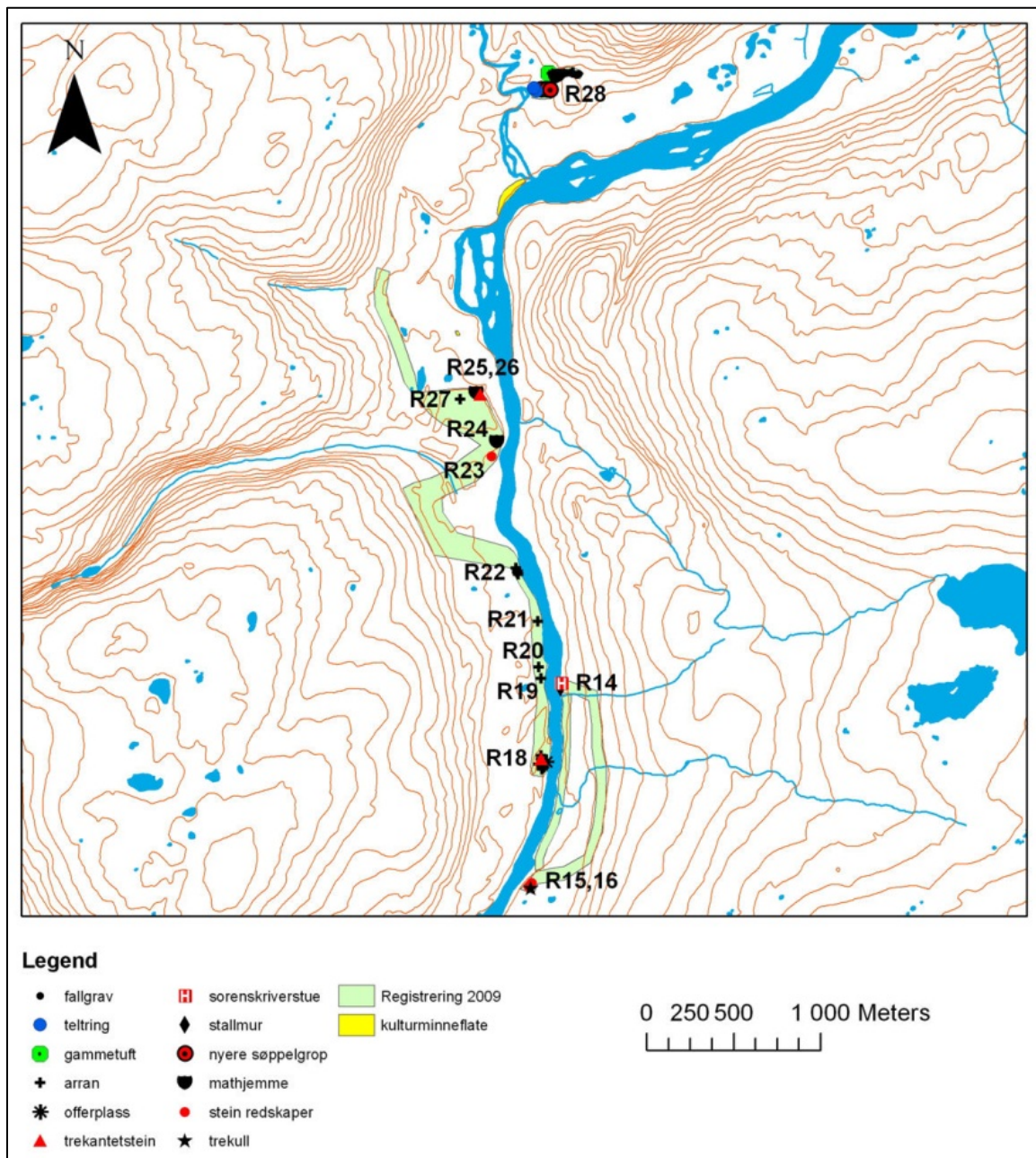
Arbeidet foregikk i vekslende vær og temperatur, men med relativt lite insekter.

Bakgrunn for undersøkelsen

LARM-prosjektet er finansiert av Tromsø forskningsstiftelse og Norges forskningsråd. Prosjektet søker gjennom bl.a. arkeologiske undersøkelser å frambringe ny kunnskap om dynamikk, kontinuitet, variasjon og endring i landskapsbruk og ressursutnyttelse i indre Troms og Finnmark i tidsrommet 2500 f.Kr. 1000 e.Kr. Tidsrommet inkluderer to hendelser som synes å representere sentrale skifter i den regionale kulturhistorien; skifter som antas å ha implikasjoner for store deler av Fennoskandia som helhet. Den første er en omfattende etablering av fangstgropsystem for villrein fra omkring 2500 f.Kr. Den andre er overgangen fra villreinfangst til en form for fangstbasert reindrift, kanskje så tidlig som 800/1000 f.Kr. I løpet av dette tidsrommet etableres samisk etnisitet som en felles jeger-fangstidentitet i Fennoskandia, men det første tusenåret e.Kr. framstår som arkeologisk funntomt i innlandet. Det blir stadig tydeligere at det empiriske grunnlaget for kunnskap om den eldre kulturhistoria i innlandet i Nord-Norge er svakt, og det er grunn til å stille spørsmålsteget ved om det eksisterende kunnskapsgrunnlaget er representativt. Vi vet svært lite om hvilke kulturminner og kulturmiljø som finnes, hvordan de er lokalisert i landskapet og hvordan de er kronologisk relatert til hverandre.

Lokaliteten ID 143694 er en såkalt "åpen boplass", som ble påvist ved prøvestikking i 2009 (Skandfer 2010) (figur 1). Prøvestikkingen var ledd i et registreringsarbeid innledningsvis i LARM-prosjektet, der en lengre strekning langs den S-lige bredden av Iešjohka ble kartlagt. Det ble i all hovedsak påvis årran av ulik form. Prøvestikket ble tatt 0,4 m fra noen steiner som stakk opp i dagen, men som bare framstod som et mulig ildsted. Innenfor det 25 x 25 cm store sticket ble det funnet en rekke store, grove skrapere i lys kvarts og noen små avslag i kvarts og kvartsitt, alt i et lyst sandlag (utfellingssjikt). Trekull fra det lyse sandlaget og litt ned i den rødbrune grusen under er datert til siste hundreår f.Kr. Ytterligere tre prøvestikk, henholdsvis 5 m S, V og Ø for prøvestikket med funnene var stort sett funntomme og uten trekull, men i sticket mot elva (Ø) var det ett par små avslag i kvarts og noen små trekullfragment i overgangen torv – lys sand.

Dateringen plasserer boplassen i en periode som synes å peke seg ut som sentral for framvekst av samisk identitet i det nordlige Fennoskandia, med tegn på økende ritualisering i de nordlige jegerfangstgruppene (Fossum 2007; Skandfer 2009, in press), samtidig som epoken innevarsler den "funntomme perioden" (første tusenår e.Kr.) i nordnorsk arkeologi. Målet med årets utgravning var å belyse en kulturhistorisk avgjørende periode i nordområdene da det fortsatt er lite kjent arkeologisk materiale fra innlandsområdene. Boplassen er datert samtidig med en lokalitet i indre Troms som er undersøkt av Hans Peter Blankholm innenfor LARM-prosjektet. Årets undersøkelse ved Guovžadievvá ville kunne framskaffe nytt empirisk materiale for sammenligning med Blankholms resultater.

Figur 1. Registrerte kulturminner omkring Jergul sommeren 2009. Jergul ligger ved innløpet av Jerguljohka i Iešjohka øverst midt i kartet. ID 143694 tilsvarer R23. (Kart: B. Hood, fra Skandfer 2010).

Områdebeskrivelse

Lokaliteten ligger på den vestre bredden av Iešjohka, på en bred, flat terrasse med spredt lav bjørkeskog og dekkende lyngvegetasjon, omkring 3 m over dagens elvebredde, som ligger i flomsønen (figur 2, 3). Terrassen har en markert skrent ned til elvebredden. Selve Guovžadievvá (no: Bjørnehaugen) er en morenerygg bestående av stor rundstein. Den danner en markert formasjon ut mot elva og mot et lavere myrparti i N og V. Mot S danner den en slak skråning, 6 – 7 m i høydemeter, ned til den tørre elveterrassen. Lokaliteten ligger ved den S-lige foten av Guovžadievvá. Det er en liten bukt rett nedenfor lokaliteten, SSØ for moreneryggen. På toppen av Guovžadievvá, ut mot elva i SØ, ble det i 2009 registrert et kjøttgjemme (Skandfer 2010). I år ble det registrert ytterligere et kjøttgjemme lenger V langs morenetoppen (Skandfer 2012). Det ble også observert avslag i hvit kvarts 30 m S for utgravningsfeltet, på samme terrasse, noe som viser at det er flere aktivitetsområder fra steinbrukende tid her enn dem utgravningen har påvist. Det går et kjørespor for firhjuling/ATV over toppen av Guovžadievvá og ned på terrassen i S. Kjøresporet går tvers over den undersøkte lokaliteten. Sporet har laget en svak "rygg" i terrenget, mellom hjulsporene, men har ellers ikke vært til skade. Lokaliteten kan bare nås til fots eller med elvebåt, eventuelt med ATV.

Figur 2. Fotocollage av Iešjohka mot S, sett fra Ø-kanten av Guovžadievvá. Den utgravde lokaliteten ligger på terrassen over den lille bukta til høyre, innunder selve Guovžadievvá.

Figur 3. Utstyret ble båret forbi Guovždievvá, og fraktet ned igjen med elvebåt.

Metode

Utgravningen i 2012 tok utgangspunkt i observasjonene fra prøvestikkingen i 2009. Siden lokaliteten ligger en drøy km fra bilvei bar vi alt utstyret inn, og fikk det brakt ned igjen til Jergul med elvebåt (figur 3).

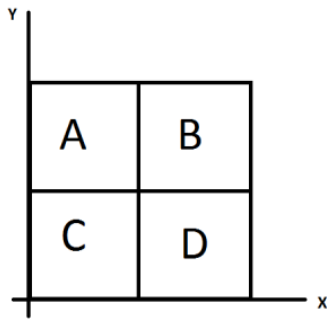
Det var i utgangspunktet søkt om å få grave 10 m². Det ble først etablert en y-akse N - S langs elveterrassen. Den ble definert som 100y, der y vokser mot N. Det positive prøvestikket med skraperne ligger i 100x/101y. Det ble åpnet prøveruter på 50 x 50 cm hver andre meter i 98x, 100x, 102x, 104x, 106x, 108x og 110x, alle i rute C av 100y. Prøverutene omfattet da en strekning på 12 m, fra 2 m N for det positive prøvestikket i 2009 og mot de første rullesteinene ved foten av Guovždievvá (figur 4).

Figur 4. Prøverutesystemet sett mot N.

Rutene ble avtorvet og lag 1 (lyst grått sandlag/utfellingssjikt) gravd fram. Siden det ble funnet kvartsfliser i et prøvestikk også litt nærmere elva, ble to ruter gravd i hhv. 104x/98y og 102x/98y. På bakgrunn av funn av gjenstander og/eller trekull ble det besluttet å åpne opp et sammenhengende felt som omfattet to funnkonsentrasjoner. Funnkonsentrasjonene var adskilt fra hverandre og hadde hovedtyngde lenger inn fra elva enn opprinnelig antatt. Det ble åpnet et felt på 10 m², som, etter at det var gravd ned i lag 2 ble utvidet omkring prøvesticket i 2009, et område som utmerket seg med både trekull- og funnkonsentrasjon. Det ble til sammen gravd 16 m².

Feltet ble gravd stratigrafisk gjennom torv-/humuslag (lag 0) og gjennom utfellingssjiktet (lag 1). Det ble gravd mekanisk 2 cm ned i lag 2 over hele feltet. All masse ble gravd ut med graveskje i kvadranter. På grunn av mye regn lot det seg ikke gjøre å bruke sold. Alle overflater ble fotografert, tegnet og nivellert. Alle redskap, kjerner, jordprøver og trekullprøver ble målt inn nøyaktig i planet og nivellert. Alle øvrige funn ble henført til kvadrant A- D (0,5 x 0,5 m) (figur 5) og lag. Etter utgravningen ble all masse og torv lagt tilbake, og overflaten rekonstruert.

Figur 5. Kvadrantsystem. A i SV. Y vokser mot N.

Observasjoner

Prøverutene:

98x/100y, rute C: 1 – 6 cm torv, litt trekull i lag 1, flere store kvartsavslag øverst i lag 1.

100x/100y, rute C: 1 – 2 cm torv/mose. 2 små avslag i fin kvarts, noen små trekullfragment i overgangen til lag 1.

102x/100y, rute C: 1 – 2 cm torv/mose. Mye avslag i fin kvarts. Trekullkonsentrasjon med større biter i overgangen torv – lag 1. Ligger mellom steiner.

104x/100y, rute C: 2 – 4 cm torv, en del trekull i overgangen torv – lag 1, mellom flere steiner. Noen få avslag.

106x/100y, rute C: 1 – 4 cm torv, små biter trekull i overgangen torv – lag 1. Små kvartsfragment, men ikke avslag.

108x/100y, rute C: 1 – 4 cm torv, enkelte små trekullbiter i overgang torv – lag 1, små kvartsfragment men ikke avslag.

104x/98y, rute C: 6 – 8 cm torv, små fliser i kvarts, minst en av dem et avslag, alt lengst V i ruten. Svakt skrånende bakke ned mot elva i Ø.

102x/98y, rute C: tilsvarende 104x/98y, rute C (se over).

Hovedfeltet:

Hovedfeltet dekket kvadratmeterne 100 – 102x/97 – 98y, 100x/99y, 100 – 101x/100 – 102y, 102x/100y, 103 – 104x/99 – 100y i et sammenhengende felt (figur 6 - 13). Stratigrafien i hovedfeltet var en typisk podsolfprofil, tilsvarende prøverutene. Under et 1 – 6 cm tykt torv-/humuslag (lag 0) var det et lyst sand-/siltlag – utfellingslaget (lag 1). Under der var det rødbrun sandblandet grus (lag 2). Funnene lå i utfellingslaget og i toppen av den rødbrune sandblandete grusen. Det var få større steiner i utgravningsfeltet, og ingen åpenbare strukturer. Hovedmengden var konsentrert i 100,8 – 102x/101y og 103 – 104x/100 – 101y. En liten haug med små, tydelig skjørbrente steiner var

konsentrert i 102,8 – 103,5x/100,7 – 101,3y, i kanten av feltet. Denne konsentrasjonen var tydeligst i lag 2 (figur 14-15). I utkanten av konsentrasjonen var det grunne groper i NØ og V. Det var litt trekull over hele feltet i lag 1, men tydelige konsentrasjoner i 97,8 – 98,2x/100,0 – 100,3y, i 101,4 – 101,6x/101,6 – 102y (i og ved gropen V for steinkonsentrasjonen) i 103,0 -103,9x/100,0 – 100,5y og i 104,0 – 105x/99,0 – 99,7y. Dessuten var det et tett, feit askeblandet trekullsjikt i 100,2 – 102,0x/100,5 – 101,4y, Ø og SØ for steinkonsentrasjonen. Trekullet fortsatte gjennom lag 1, men det var ikke trekull nede i lag 2. En liten bit oker og små okerpartikler har gitt rosaspettet sand i 102x/100 – 101y, i overgangen lag 1 - lag 2.

Figur 6. Topp lag 1, sett mot N, før siste utvidelse hitenfor de store steinene midt i bildet.

Figur 7. Lag 1, detalj av feltet i 102,5-104x/99 – 100y, sett mot N. Trekullkonsentrasjon i grop mellom steiner.

Figur 8. Lag 1. Utsnitt av feltet: 101 – 102x/100 – 101y, sett mot V.

Figur 9. Lag 1. Utsnitt av feltet: 97-98x/100 – 101y, sett mot S. Merk ryggen midt i ATV-sporet.

Figur 10. 101 – 102x/100 – 101y, topp lag 1, sett mot N. Gropen med trekull utenfor lengst bak i bildet, og en ny trekullkonsentrasjon i en "grøft" foran stikkstanga. Mellom disse to trekullkonsentrasjonene ligger haugen med små skjørbrrente steiner. De største steinene i forgrunnen var synlige over torva og var anmerket som et "mulig ildsted" i registreringsrapporten fra 2010.

Figur 11. Graving av topp lag 2, sett mot N, før siste utvidelse hitenfor de store steinene ved tegneramma.

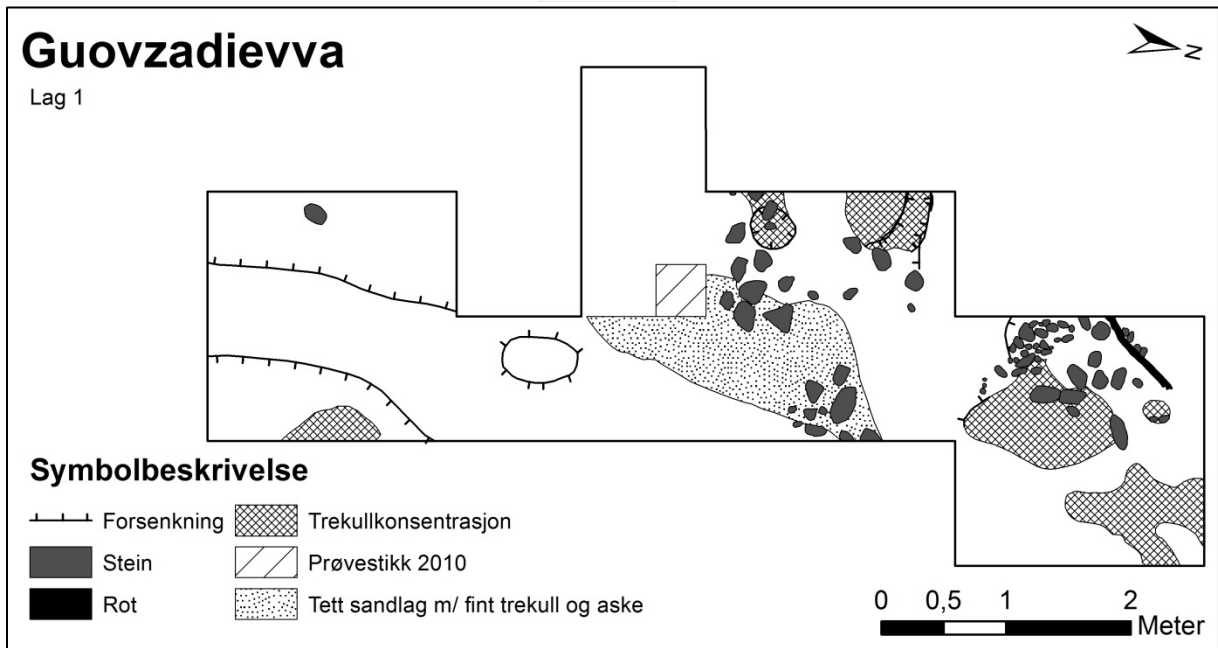
Figur 12. Graving av lag 1 i utvidelsen 100x/100 – 102y. Merk kvartsgjenstandene som har dukket opp i kanten av prøvestikket fra 2010, nå rute B i 100x/101y.

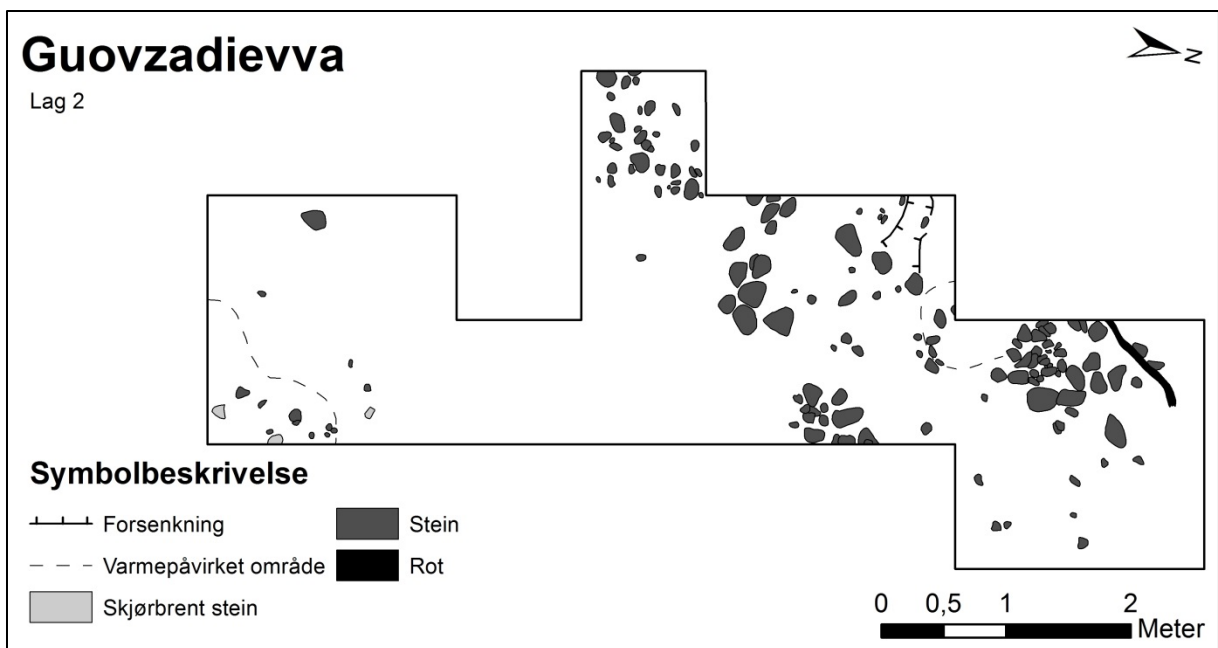
Figur 13. Lag 2 i utvidelsen 100x/100 – 102y. Prøvesticket fra 2010 er synlig som et mer homogent grått felt i ellers rød/gråmelert sand.

Det var ingen markerte strukturer, men gropen i 100,6 – 101x/103,5 – 104,5y kan eventuelt ha vært en slags konstruksjon, selv om fravær av varmepåvirket stein og trekull i selve gropen gjør en tolkning som kokegrop/bålgrop mindre sannsynlig. På den andre side lå haugen med små, skjørbrente steiner rett S for gropen, og det var en trekullkonsentrasjon i Ø-kanten av gropen. Det er mulig at steinene og trekull har vært ryddet ut av gropen.

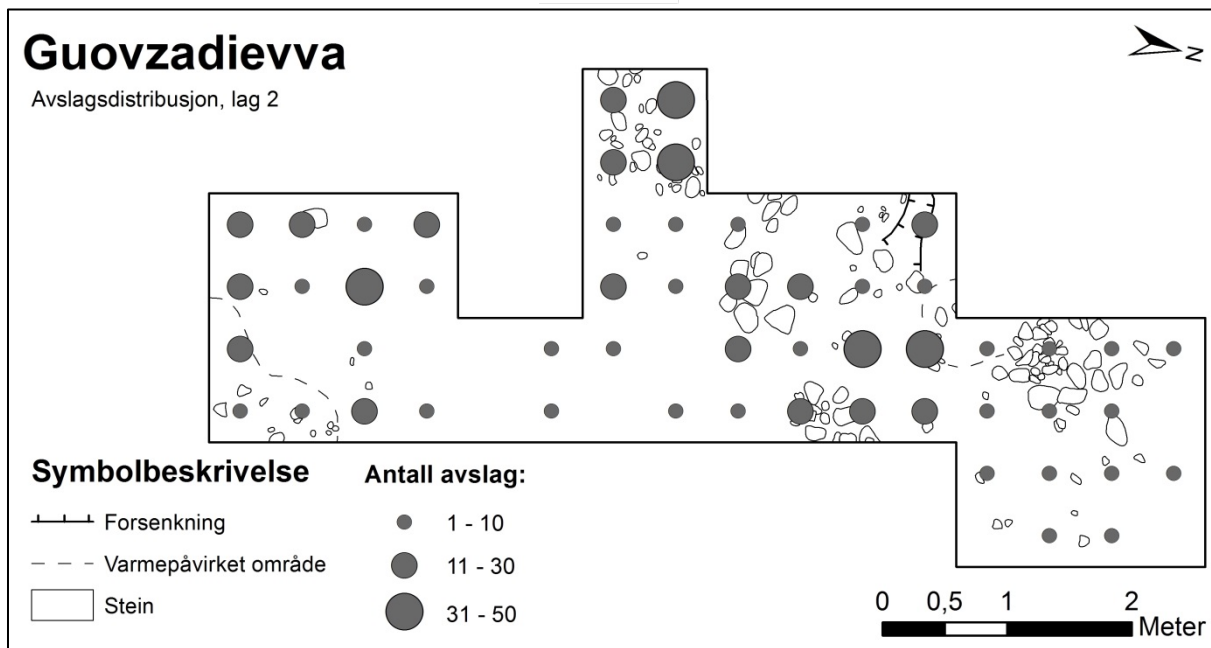
Det var en konsentrasjon av avslag i 97,0 – 98,5x/100 - 101y, en omkring 101-102x/100y og en omkring 100 – 101x/101 – 102y. I resten av feltet var det få og spredte avslag. Konsentrasjonen er mest markert i 100x/101 – 102y, det vil si omkring det positive prøvesticket med mest funn fra 2009. Her ble det funnet flere store skrapere i kvarts, store avslag og kjerner, helt tilsvarende funnene i prøvesticket. Dette framstår dermed som et tydelig aktivitetsområde (figur 16-17).

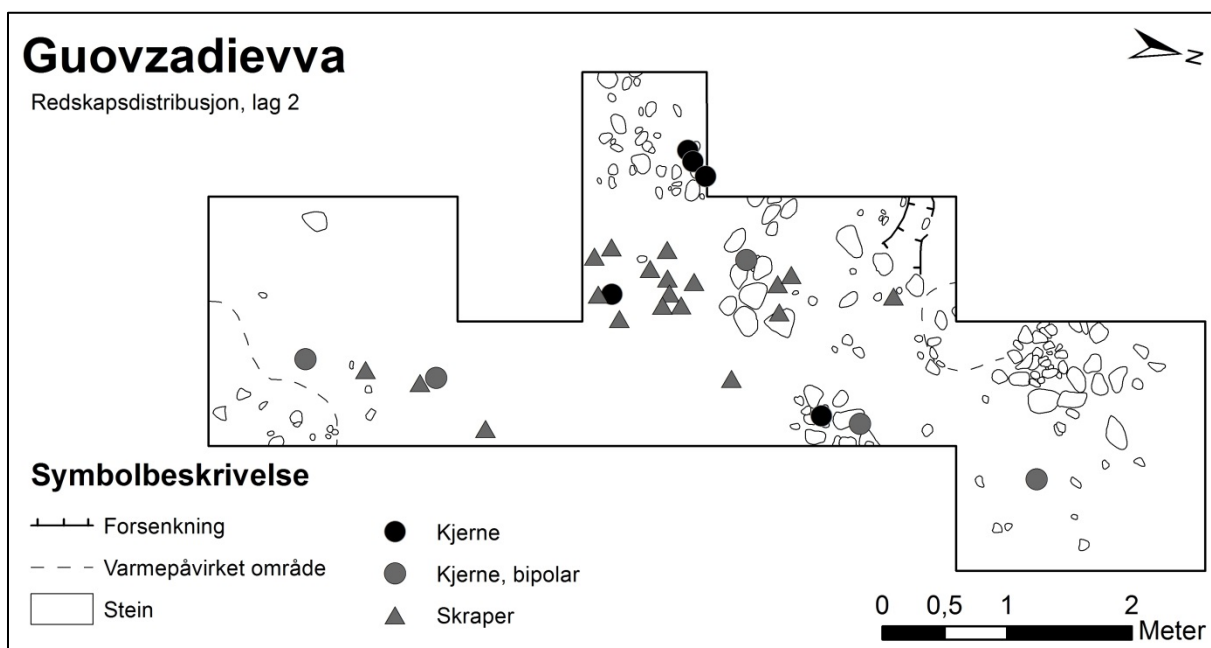
Figur 14. Plantegning, lag 1 (tegning: C. Joakimsen/M. Skandfer)

Figur 15. Plantegning, lag 2 (tegning: C. Joakimsen/M. Skandfer)

Figur 16. Distribusjon av avslag (tegning: Christina Joakimsen)

Figur 17. Distribusjon av redskap og kjerne (tegning: Christina Joakimsen)

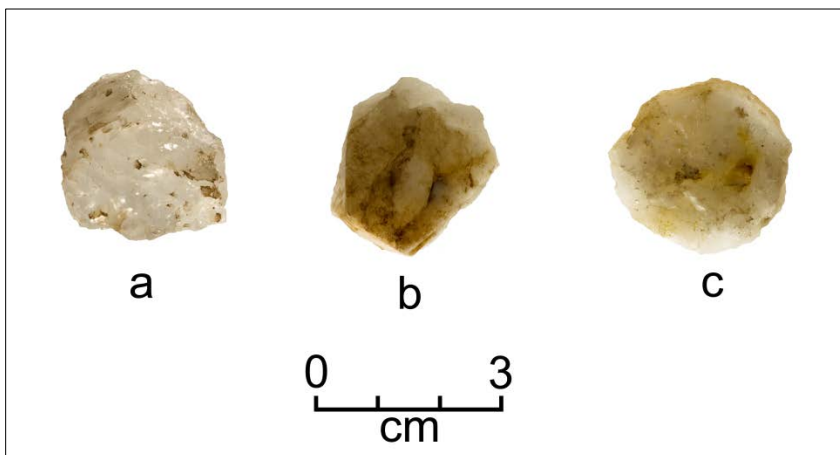
Funn

Det ble funnet 15 skrapere, de aller fleste innenfor et svært avgrenset område (figur 17), resten kjerner/kjernefragment (10, herav fem slått med bipolar teknikk) og 612 avslag. Med noen få unntak i relativt fin kvartsitt og tre avslag i grå chert var alt materiale i lys kvarts. Kvartsen er overveiende av fin kvalitet. Skraperne er gjennomgående store med bratt, konveks enderetusj (figur 18, 19).

I tillegg til gjenstandsmaterialet ble det funnet trekull og oker, som det ble tatt prøver av.

Figur 18. Skrapere in situ (Foto: M. Skandfer)

Figur 19. Skrapere fra konsentrasjonen (Foto: S. Farstadvoll)

Dateringer

Før utgravningen forelå det en datering fra lokaliteten, utført etter prøvestikkingen i 2010 (Skandfer 2010). Den er på 65 – 0 f.Kr. (2050±35 BP (TRa-419) på bjørk. Etter utgravningen er ytterligere to trekullprøver datert, begge på furu og fra lag 2. Den ene prøven ble tatt i en trekullkonsentrasjon i 101,45x/101,52y, fra konsentrasjonen av avslag, kjernefragment og skrapere der også prøvestykket ble lagt i 2010. Den ga dateringen 209 – 54 f.Kr. (2134±30 BP)(Ua-45147), som ligger tett opp mot dateringen fra prøvestykket. Den andre trekullprøven ble tatt fra en utflytende trekullkonsentrasjon lengst NØ i feltet, i 103,70x/99,15-40y, og ga dateringen 1641 – 1500 f.Kr. (3298±30 BP) (Ua-45146). Dateringene viser at lokaliteten kan ha vært brukt flere ganger i tidsrommet 1640 f.Kr. – Kr.f. De to yngste prøvene, som tangerer hverandre, er fra samme område. Siden den eldste er på furu og den yngste bjørk kan det hende at de er samtidige, og at bjørkeprøven er den mest nøyaktige for å tidfeste den yngste bruksfasen for lokaliteten.

Tolkninger

Lokaliteten framstår som et område med flere aktivitetsområder, der hovedaktivitetsområdet synes å inkludere funnkonsentrasjonen i 101x/100 – 101y. Aktivitetsområdet fortsetter trolig et stykke V for utgravningsfeltet, det vil si bort fra elva. I hovedfeltet og prøvestykkene nærmere elva avtok funnmengden markert. Det var i tillegg en funnkonsentrasjon i 97,0 – 99,5x/100y, som nok også har

større utbredelse enn vi klarte å fange opp. Det var ingen tydelige ildsteder eller bålplasser, men trekullkonsentrasjoner og en konsentrasjon av skjørbrent stein lengst V i feltet kan tolkes som at bålbrekking kan ha funnet sted utenfor feltets avgrensning mot V. Det ble ikke avdekket boligkonstruksjoner eller noe som kunne tolkes som boligflater. Det er mulig at det finnes på stedet, og da virker det sannsynlig at boligområdet kan ligge V for feltet. Det var ingen strukturer på overflaten eller vegetasjonsskifter som vitnet om at det kunne være rester etter (en) bolig(-er) her, men her er et flatt og steinfritt parti før det blir mer blokkstein før et myrparti. I tillegg til funnkonsentrasjonene innenfor det utgravde feltet viser funnet av avslag 30 m lenger S på terrassen at det er flere aktivitetsområder fra steinbrukende tid langs elva her, mellom Guovžadievvá og et lavere våtmarksparti omkring en bekk rundt 200 m S for lokaliteten. Det er også yngre en rekke yngre kulturminner i området: På samme terrasse er det registrert nedgrodde árran, i kanten av Guovžadievvá er det registrert kjøttgjemmer og tvers over elva er det registrert ytterligere flere gamle árran, i tillegg til et fangstgropanlegg med uvisst alder (Skandfer 2010, 2012). Lokaliteten ligger tydeligvis rett ved et gammelt villreintrekk, og også i dag krysser et reintrekk elva her. Blant funnene dominerer fin lys kvarts helt som råstoff, og av redskap er det bare påvist store skrapere. Det er relativt lite avslag på lokaliteten, og med bare noen få unntak, hovedsakelig i fin kvartsitt men også 3 avslag i grå chert, er alt i kvarts av ulik kvalitet. Noe kvarts går over mot bergkrystall og en liten andel er hydrotermal. Materialets ensartethet kan tyde på én bruksperiode, men dateringene viser til i hvert fall to: en trolig innenfor det siste hundreåret Kr.f. og en rundt 1640 – 1500 f.Kr. Det krever at funnene må vurderes nærmere.

Bjørnar Olsen (1994:109) beskriver det typiske inventaret på innlandsboplasser fra tidsrommet 1800 – 900 f.Kr. langs Alta-Kautokeino-vassdraget og Iešjávri i Finnmark og Ála Jálve på finsk side av Tanaelva, som “(...) asbestkeramikk, mange flatehogde spisser og skrapere (ofte velformede skiveskraper).” Bosettingen på Finnmarksvidda i det siste tusenåret f.Kr. beskriver han som å følge “(..) mer eller mindre det samme mønster som ble beskrevet ovenfor for den tekstilkeramiske fasen.” (Olsen 1994:122). Han viser til forskjeller i redskapsinventar mellom de tre lokalitetene Bárjesuolo, Virdnejávri 106 og Virdnejávri 112, alle langs innsjø-utbuktningen Virdnejávri i Alta-Kautokeinoelva, og alle med dateringer til siste tusenår f.Kr., den siste likevel med flest dateringer til årtusenet før. På Bárjesuolo ble det funnet avslag, også store, og kjerner. På Virdnejávri 106 ble det funnet mange skrapere, men relativt få avslag og kjerner. I kontrast til disse to ble det på Virdnejávri 112 funnet mange flatehogde spisser og store mengder avslag, primært fra flatehugging og kantretusjering. På bakgrunn av steininventaret tolkes boplassene som innbyrdes spesialiserte, Bárjesuolo som sted for primærbearbeiding av steinråstoff til redskap, Virdnejávri 106 som sted for skinnbearbeiding og Virdnejávri 112 som utgangspunkt for reinjakt og produksjon av pilspisser, muligens knyttet til kjønnsbaserte aktivitetsforskjeller (Olsen 1994:123-124, se også Hood og Olsen 1988). Olsen (1994:124) foreslår at ytterligere aktivitetsdifferensiering kan ha sammenheng med lokal jernproduksjon i siste tusenår f.Kr., da det er funnet rester etter bearbeiding av jern bare på Virdnejávri 112 (Hood og Olsen 1988). Alle boplassene har til dels store mengder asbestkeramikk, Virdnejávri 106 dessuten mye råasbest som vitner om stedlig keramikkproduksjon.

For Guovžadievvá's del kan de mange skraperne, som eneste gjenstandstype, synes å peke mot en spesialisering som ligner Virdnejávri 106. Skrapere knyttes gjerne til skinnbearbeiding. Det er en del kjerner i materialet, men færre enn skrapere. De to kategoriene opptrer innenfor samme svært avgrensede område, sammen med flere større avslag, og kanskje skal flere av de uregelmessige

kjernene og avslagene heller forstås som emner eller forarbeider til skrapere. Gjenstandsmaterialet vil da være enda mer homogent enn det framstår ved en ordinær klassifisering. Skraperne, avslagene og kjernene/emnene synes å ha blitt etterlatt som en enhet, kanskje samlet i en haug eller i en sekk/pose. Avslag danner tre konsentrasjoner i feltet, den ene knyttet til deponiet av skrapere. Avslagene varierer i størrelser, men ingen vitner om flatehuggingsteknikk. Det er ingen tegn på at kuttende eller skjærende egger i stein var en del av inventaret. Den mest slående kontrasten til alle de samtidige boplassene ved Virdnejávri er likevel mangelen på asbest og asbestkeramikk.

Den eldre dateringene kommer fra en trekullkonsentrasjon som fortsetter utenfor feltet mot NØ. Steinmaterialet fra denne delen av feltet, 103-104x/99 – 100y, består utelukkende av kvarts, det aller meste i fin kvalitet og noe i overgangskvalitet mot bergkrystall. Det er bare funnet til sammen 33 avslag fordelt over hele området. Avslagene varierer i størrelse fra 5 til mindre enn 1 cm, de fleste mindre enn 1 cm. To avslag har delvis naturlig overflate bevart. En kjerne er i hydrotermal kvarts, og ett av avslagene er i samme materiale. Materialet er lite distinkt, har uvis representativitet og tilsvarende liten utsagnskraft. Det er umulig å si om (alt eller bare) dette materialet kan knyttes til dateringene. Materialet fra den perioden dateringene tilhører er uansett begrenset. Det kan tyde på at dette var en liten boplass, brukt over kort tid og kanskje av få mennesker, trolig i forbindelse med jakt og fangst. Det er få meter mellom trekullkonsentrasjonen og kanten av terrassen ned mot elva, men kanskje skal gropa med trekull og skjørbrent stein mot V, i 103 – 104,5x/100y, ses i sammenheng med dateringene. Dersom vi forutsetter at dateringene viser til en bruksfase, og at materialet til en viss grad er representativt, kan mangelen på asbest og asbestkeramikk trekkes fram som interessant. Det kan vise til at bruk og eventuelt lokal produksjon av asbestkeramikk ikke kan regnes som et generelt trekk ved innlandslokaliteter fra Tidlig metalltid, verken i første eller andre fase (Jfr. Olsen 1994). To forklaringer kan foreslås: 1) Asbestkeramikk opptrer bare i bestemte områder, og/eller 2) asbestkeramikk er knyttet til bestemte aktiviteter. De to henger åpenbart sammen, på lokalt eller et mer overordnet regionalt nivå: bestemte aktiviteter er lokalisert, kanskje fordi de er bundet til stedlige kvaliteter, som tilgang på bestemte ressurser (alt fra råasbest og ferskvannsléire, via brensel for keramikkbrenning til produkter fra jakt, fangst eller fiske som ble håndtert ved hjelp av keramikkkarene).

De to yngste dateringene er knyttet til konsentrasjonen av kvartsavslag, kjernefragment og de store skraperne. Ensartetheten i både redskap, råstoff og teknologi tyder på at bruken av stein til redskap nå var svært begrenset og forbeholdt visse gjenstandstyper og materialer. I denne perioden kan jern ha erstattet stein som materiale for kuttende egger. Mangelen på bevarte gjenstander i organisk materiale og metall påvirker inntrykket av ensidig eller spesialisert bruk, særlig i en fase da stein fases ut til fordel for andre råstoff, slik at bare et lite (og kanskje nettopp ensidig) innslag av den materielle kulturen er bevart. Kanskje er funnet et tidsvitne nettopp på at steinredskap overgis til fordel for jern, omkring 200 f.Kr. Samlingen med grove kvartsskraper og mulige emner i form av kjerner og store avslag vitner om at skinnskraping var en av aktivitetene på boplassen. Om også andre – og i så fall hvilke - deler av prosessen fra jakt til videre bruk av skinn, kjøtt, sener, horn og bein som kan ha foregått her, vet vi ingen ting, ei heller om omfanget.

Marianne Skandfer
Tromsø, februar 2014

Referanser

- Fossum, Birgitta 2007 *Förfädernas land. En arkeologisk studie av rituella lämningar i Sápmi, 300 f.Kr. – 1600 e.Kr.* Umeå: Studia Archaeologica Universitatis Umenensis 22, Universitetet i Umeå.
- Hood, B. og Olsen, B. 1988 Virdejavri 112. A Late Stone Age – Early Metal Period site in interior Finnmark, North Norway. *Acta Archaeologica* 58: 105-125.
- Olsen, B. 1994 *Bosetting og samfunn i Finnmarks forhistorie.* Universitetsforlaget, Oslo.
- Skandfer, Marianne 2009 Ethics in the Landscape: Prehistoric Archaeology and Local Sámi Knowledge in Interior Finnmark, Northern Norway. *Arctic Anthropology* 46 (1–2).89-102.
- Skandfer, M. 2010 *Registreringsrapport, indre Finnmark 2009. Forskningsprosjektet "Landskapskunnskap og ressursforvaltning i indre Troms og Finnmark 2500 f.Kr. – 1000 e.Kr. (LARM)"*, Tromsø: Institutt for arkeologi og sosialantropologi, Universitetet i Tromsø.
- Skandfer, M. 2012 *"Landskapskunnskap og ressursforvaltning i Indre Troms og Finnmark 2500 f.Kr. – 1000 e.kr." (LARM): Registreringsrapport Indre Finnmark 2012.* Institutt for arkeologi og sosialantropologi, Universitetet i Tromsø